

XIII. Dico primo: Qui duas habuit uxores ante baptismum, vel unam ante, et aliam post baptismum manet irregularis. Ista conclusio est contra aliquos auctores, quorum verba referuntur in decreto, capite I, dist. xxvi, inter quos D. Hieronymus dicitur fuisse in libro super epistolam ad Titum, capite III. Et eandem sententiam secuti sunt glossa ordinaria, et Lyranus super primam epistolam ad Timotheum, cap. III, et ex theologis illam tenuit Joannes major, et ex jurisperitis Panormitanus super caput Gaudemus, de divortiiis. Nihilominus nostra conclusio est communis sententia inter theologos, et jurisperitos. Quin potius altera sententia opposita jam non est censenda probabilis, eo quod hæc nostra sententia expresse determinata est in jure in præfata disp. xxvi, c. II, et III, et IV.

XIV. Dico secundo: Occisor ante baptismum non manet post baptismum irregularis. Ista conclusio est contra aliquos auctores ex citatis pro præcedenti. Probatur tamen, quia expresse est determinata in jure in decreto, capite Si quis viduam, dist. I, ubi decernitur quodcumque homicidium inducere irregularitatem dummodo illud patratum sit post baptismum, nam in præfato capite octavo sic habetur: « Si homicidii, aut facti, aut præcepto, aut consilio, aut assensione post baptismum conscius fuerit, et per aliquam surreptionem ad clericalem venerit, dejiciatur, et in fine vitæ suæ laicam communionem tantummodo recipiat. » Confirmatur, nam in isto capite citato dum fit mentio de irregularitate bigamiæ, quam incurrit quis ducendo uxorem viduam assignatur illa irregularitas absque distinctione, et absolute, id est, sive tale matrimonium fuerit ante baptismum, sive postea; dum autem fit mentio de

irregularitate homicidii expresse dicitur incurri propter homicidium commissum post baptismum, et idem expresse decernitur dist. LI, cap. I, et capite IV Si quis.

XV. Dubitabis tamen, quæ sit ratio hujus differentiæ inter irregularitatem bigamiæ, et homicidii, quare videlicet illa prima incurratur propter duas uxores habitas ante, sive post baptismum, irregularitas autem homicidii solum incurratur propter homicidium factum post baptismum. Ad hoc

XVI. Dico tertio: Differentia inter istas irregularitates consistit in hoc, quod defectus, qui consideratur in bigamia, potissimum pertinet ad ipsam naturam, itaque est quasi defectus naturæ, seu naturalis, cum sit divisio carnis cum duabus uxori- bus. Cæterum defectus, qui consideratur in homicidio potissimum pertinet ad genus mortis, cum sit defectus lenitatis, et mansuetudinis. Per baptismum autem tollitur omnis defectus pertinens ad genus mortis, non autem pertinens ad naturam. Quæ doctrina satis confirmari potest ex sententia, quam docet D. Thomas in additionibus ad tertiam partem, quæstione LXVI, art. III ad tertium, quod videlicet, ut bigamia inducat irregularitatem non oportet quod sit voluntaria. Unde infert D. Thomas, quod qui ducit uxorem corruptam, quam credidit virginem esse fit irregularis illam cognoscens; homicidium autem non inducit irregularitatem, nisi aliquo modo sit voluntarium. Ex quo manifeste colligitur, quod quamvis uterque defectus, videlicet bigamiæ, et homicidii non ex natura rei, sed solum ex legis decreto habeant esse impedimentum ad sacros ordines per comparisonem ad Christum, cui ejus ministri debent conformari. Nihilominus extat differentia ex parte fundamentalis rationis, qua hoc

impedimentum irregularitatis positum est diversimode in decreto. Nam fundamentum defectus irregularitatis bigamiæ, cum non exposcat voluntarium (ut diximus ex D. Thoma) pertinet ad genus naturæ, et præsertim, quia est naturalis divisio carnis cum duabus uxori- bus, vel cum vidua. Cæterum fundamentum defectus irregularitatis homicidii pertinet ad genus moris, cum necessario debeat esse voluntarium homicidium culpabile, sive inculpabile, ut inducat irregularitatem, omnis autem defectus moralis aboletur totaliter per baptismum, non autem defectus pertinens ad genus naturæ. Hæc igitur est fundamentalis ratio. Etenim proxima, et formalis ratio diversitatis, quæ versatur inter istas duas irregularitates accipienda est ex ipso jure, videlicet, quia in jure habetur expresse, quod bigamia ante baptismum inducat irregularitatem, homicidium vero non inducat. Igitur quod dicimus est decretum Ecclesiæ fundari in diversitate fundamentalis a nobis assignata.

XVII. Tertio arguitur: Quoniam si irregularitas esset solo jure ecclesiastico introducta, cum sit odiosa necessum est, quod quando est dubium de aliqua irregularitate an sit contracta, tale dubium interpretandum est in partem negativam, quia odia sunt restringenda, quando res, et pœnæ odiosæ introductæ sunt ecclesiastico jure; ac qui dubius est an contraxerit aliquam irregularitatem debet gerere se tamquam irregularis; ergo irregularitas non est introducta ecclesiastico jure.

XVIII. Circa hoc argumentum est specialis difficultas, quid sit censendum de eo, qui dubius est, an contraxerit irregularitatem. Quæ difficultas in duplici sensu potest disputari. Primo quidem, quantum attinet ad culpam, hoc est, quam

culpam committat, qui dubius existens de irregularitate an contraxerit illam, accedit nihilominus ad sacros ordines suscipiendos, vel administrandum in susceptis; et similiter quam culpam committat, qui dubius est, an irregularitas sit annexa alicui operi, et tamen illud opus facit cum tali dubio. In secundo sensu potest disputari hæc difficultas non de culpa, quæ committitur, sed de irregularitate, quæ incurritur, an videlicet censendus sit irregularis, qui dubius est an irregularitatem contraxerit. Et quidem in priori sensu non est nobis disputanda ista quæstio tunc, quia non pertinet ad præsentem tractatum, sed habet specialem locum I-2, quæstione XIX, artic. V et VI, ubi disputatur de operationibus factis ex conscientia erronea, dubia, scrupulosa, etc. disputabimus igitur solum in secundo sensu de præsentis quæstione. Ad cujus resolutionem supponenda est in primis breviter distinctio de duplici dubio. Nam aliud est dubium juris, an videlicet per jus sit imposita irregularitas propter tale vel tale factum; et aliud est dubium facti, verbi gratia supposito quod a jure lata sit irregularitas propter homicidium quomodocumque voluntarium, dubitari potest de ipso facto, an hoc homicidium a Petro factum fuerit aliquo modo voluntarium, necne.

XIX. Dico igitur primo: Qui dubius est de ipso jure, an in illo contineatur irregularitas necne, nullatenus est censendus irregularis. Ista conclusio est communis doctrina, tum inter theologos, tum inter jurisperitos, qui colligunt illam aperte ex illo capite supra citato. Is qui de sententia excommunicationis in sexto, ubi decernitur, quod nulla est irregularitas admittenda, nisi sit expressa in jure; ergo quando dubium est inter doctores, an aliqua

irregularitas sit imposita, vel non sit imposita in jure, tunc non est expressa in jure ac per consequens non inducitur, nec est admittenda.

XX. Dico secundo: Quando dubium est de ipso facto, non autem de jure, qui sic dubius est, an fecerit, vel non fecerit tale factum censendus est irregularis. Ista conclusio etiam est communis sententia tam theologorum, quam jurisperitorum. Et probatur manifeste ex libro quinto decretorum, titulo LII, capite XII Ad audientiam, et ex capite Significasti, XII de homicidio, ubi decernitur quod qui dubius est, an homicidium perpetraverit, vel non perpetraverit, censendus est irregularis. Qualiter autem hoc sit intelligendum dicemus conclusione quarta. Sed inquires, quale dubium sit sufficiens, ut juxta primum dictum non inducatur irregularitas, circa secundum vero dictum inducatur. Ad hoc

XXI. Dico tertio juxta primum dictum: Quotiescumque dubium juris fundatum est in opinione probabiliter tenente, quod irregularitas illa non est imposita expresse a jure etiamsi contraria opinio tenens, quod imposita sit a jure, et expresse in jure contineatur, sit probabilior, nihilominus talis irregularitas non est admittenda. Probatur, nam cum illud dubium versetur inter doctores non debet censi esse in jure expressum id de quo est probabile, et rationabile dubium inter ipsos doctores asserentes non esse expressum in jure, quoniam ut expressum sit in jure debet esse ita manifestum, ut rationabile, et probabile dubium auferat. Ergo quotiescumque est probabile inter doctores, quod aliqua irregularitas non est expressa in jure, talis neque censenda est expressa in jure, neque admittenda. Quando tamen est opinio probabilis

inter doctores asserentes talem irregularitatem non esse expressam in jure, tunc habenda est tamquam expressa, et admittenda, quia opinio oppositum asserens non est probabilis, ac subinde non fuit dubium juris.

XXII. Dico quarto: Circa secundum dictum, satis probabile est, quod quotiescumque dubium facti tale fuerit, quod secundum prudentiam rationabilem dubitatur de facto illo, etiam si dubitans inclinet magis in negativam partem, videlicet non perpetrasset factum illud, propter quod imposita est in jure irregularitas, tunc qui sic dubius est, an opus illud fecerit, vel non fecerit, censendus est irregularis. Oppositum hujus etiam est probabile ad istum sensum, videlicet quod in tali dubio solum est admittenda irregularitas in illis duobus casibus positus in secunda conclusione, videlicet in capite Ad audientiam, et in capite Significasti. Fundamentum potissimum cui innititur prima pars hujus conclusionis est, quia summus pontifex in illis duobus capitibus modo relatis non condidit novum jus, sed determinavit universaliter, quod in dubio facti ratione cujus facti in jure est imposita irregularitas, censendum est irregularis quicumque dubius est, an factum illud perpetraverit.

XXIII. Confirmatur, primo, ex ratione decidendi adducta ibi a pontifice, videlicet quod in dubiis tutior pars est eligenda. Tutius autem est in casu talis dubii, quod homo censeatur irregularis, et absteat a susceptione ordinum, sive ab administratione illorum. Quæ doctrina pontificis universaliter procedit, ac subinde in illis duobus capitibus non statuit speciale jus, sed universale. Fundamentum autem secundæ partis conclusionis est, quia ut docet Navarrus, quem refert, et sequi-

tur Suarez disp. XL, sect. VI, et alii auctores illud commune prologium, videlicet, in dubiis tutior pars est eligenda, solum obligat quando interveniat præceptum sequendi tutiorem partem, sed solum in illis duobus capitibus juris præcipit pontifex, ut sequatur tutior pars; ergo solum in illis duobus casibus censendus est irregularis homo, qui dubius est, an fecerit illud opus propter quod in jure imposita est irregularitas. Confirmatur secundo, quia absque dubio pontifex statuit ibi novum jus nusquam antea conditum, ac subinde illud jus est speciale, et ideo cum sit odiosum debet restringi, et non extendi universaliter ad consimiles casus. Confirmatur denique, quia in dubiis melior est conditio possidentis; sed in casu hujus dubii ille homo possidet suum jus ad suscipiendos ordines, vel ad ministrandum in ipsis, antequam per judicis sententiam sit privatus; ergo solum in illis duobus casibus, et si sunt alii casus, in quibus intervenit sententia irregularitatis imposita a pontifice, debet iste homo censi irregularis.

DISPUTATIO XIII.

DE IRREGULARITATE, QUÆ INCURRITUR PROPTER HOMICIDIUM CULPABILITER VOLUNTARIUM.

ARTICULUS I.

Utrum homicidium voluntarium illud sit, quod fit ex proposito, et directa intentione occidendi?

I. Hæc difficultas potissime occurrit disputanda primo loco in præsentis quæstione, ut sciamus quale

sit homicidium hoc culpabiliter voluntarium propter quod incurritur irregularitas, et qualitas a casuali homicidio differat; nam constitutum homicidii hujus voluntarii erit distinctivum illius a casuali. Est autem maxime necessaria cognitio differentiæ, quæ versatur inter homicidium voluntarium, et casuale propter diversitatem quæ assignatur a jure in dispensatione facienda super irregularitatem homicidii voluntarii culpabilis, et super irregularitatem homicidii casualis. Et idcirco cum materia de irregularitate connectitur necessario præsens disputatio, in qua juxta supradicta de homicidio procedemus. Circa quam sunt plures auctorum sententiæ.

II. Prima sententia est domini Cajetani 2-2, q. LXIV, articulo VIII, ubi docet, quod homicidium voluntarium non includit in sua ratione, quod fiat ex proposito, et ex directa intentione occidendi, sed homicidium voluntarium quatenus a casuali distinguitur consistit in hoc, quod sit voluntarium, vel tamquam medium, vel tamquam finis, vel tamquam effectus subsecutus ad causam per se, et directe volitam, ita ut etiam si effectus non sequatur per se necessario ad causam per se, et directe volitam, sed solum sequatur regulariter, et ut in plurimum, tale homicidium sic volitum comprehenditur sub homicidio voluntario, quatenus a casuali distinguitur. Quam etiam sententiam tenet Covarruvias in elementina Si furiosus. Quorum fundamenta inferius adducentur.

III. Secunda sententia asserit, quod homicidium voluntarium, quatenus a casuali distinguitur, includit, quod sit factum ex proposito, et ex directa intentione occidendi, vel tamquam finis, vel tamquam medium ordinatum ad finem, vel sal-